

Pedagogų savęs vertinimo ir socialinio intereso sąsajos individualiosios psichologijos aspektu

Albina Kepalaitė

Docentė socialinių mokslų (psichologijos)

daktarė

Vytauto Didžiojo universiteto,

Bendrosios psichologijos katedra,

K. Donelaičio g. 52, LT-3000 Kaunas

El. paštas albina_kepalaite@fc.vdu.lt

Tel. (8 37) 32 33 61

Straipsnyje atskleidžiami pedagogų nevisavertiškumo jausmo ir socialinio intereso ypatumai, interpretuojami individualiosios psichologijos aspektu. Nustatyti pasirinktosios imties atžvilgiu priimtini ir nepageidautini pedagogui nevisavertiškumo jausmo ir socialinio intereso deriniai.

Įvadas

Mokyklos modernizavimo kontekstu viena iš svarbiausių grandžių yra mokytojo asmenybės ypatumai, kuriuos Lietuvoje linkstama analizuoti ir tyrinėti remiantis humanistinės psichologijos principais. Kartu neatmetama galimybė, kad humanistinės psichologijos plėtrai didelę įtaką padarė individualiosios psichologijos idėjos apie asmenybės vientisumą, tikslingumą, kūrybiškumą [14]. Svarbu ir tai, kad individualioji psichologija nuo pat savo tapimo yra preventyvaus pobūdžio, ji siekia pedagogikos ir psichologijos sąsajų, todėl artėja prie mokyklinės praktikos [1; 5; 6]. Pagrindiniai A. Adlerio ir jo sekėjų teiginiai skirti vaikų ir jų tėvų bei mokytojų auklėjimui, kad pastarieji savo poveikiu vaikams parengtų juos adekvačiai

prisitaikyti prie visuomenės reikalavimų [6; 8; 11; 13].

Individualiosios psichologijos duomenimis, vientisos asmenybės raidos pagrindas yra dinamiškas, tikslingas pranašumo siekis, atsirandantis dėl įgimto nevisavertiškumo jausmo [1; 5; 6]. Šis jausmas skatina individą įveikti sunkias situacijas, aplinkybes, savo neigiamas asmenybės savybes arba daryti poveikį kitiems žmonėms. Pranašumo siekiui tinkamą kryptį suteikia bendrystės jausmas. Šių dviejų pagrindinių asmenybės skatulių vedinas žmogus ir egzistuoja sociume. Manydamas, kad asmenybės branduolys susiformuoja ikimokykliniame amžiuje, A. Adleris išskirtinį dėmesį skiria šiam amžiui reikalingam pedagoginiam poveikiui, kuris nukreipia nevisavertiškumo jausmo kompensacijos mechanizmą socialiai naudin-

ga kryptimi. Tačiau tam, kad būtų galima organizuoti adekvatų poveikį vaiko asmenybės raidai, patys ugdytojai turėtų būti „naudingoje“ gyvenimo pusėje, t. y. savo nevisavertiškumo jausmo kompensavimą grįstų išskleistu bendrystės jausmu. A. Adleris buvo įsitikinęs, kad tėvų padarytas klaidas auklėjant vaikus šeimoje turėtų taisyti mokykla. Todėl ypač daug dėmesio skyrė profesiniam mokytojų, auklėtojų rengimui ir jų asmenybės ugdymui, nes pedagogo profesija gali tapti nevisavertiškumo jausmo kompensacija vaikų sąskaita. Tai savo ruožtu gali trikdyti visavertės vaiko asmenybės raidą ir būti vaikams netinkamo nevisavertiškumo kompensavimo modeliu [4, 8, 11].

Formuluojant šio tyrimo tikslus remiamasi šiomis pagrindinėmis individualiosios psichologijos sąvokomis: *nevisavertiškumo jausmas ir pranašumo siekis, bendrystės jausmas ir socialinis interesas*. Nevisavertiškumo jausmas ir pranašumo siekis yra du priešingi poliai tapačios bendros tendencijos, kurią A. Adleris dažnai vadina siekiu įveikti „minus situaciją“ ir pasiekti „plus situaciją“ [1; 6]. Pranašumo siekis visada yra nevisavertiškumo jausmo kompensacija. Šis jausmas išreiškia specifinį savo vietos pasaulyje išgyvenimą, kuris persmelkia visą asmenybę ir skatina jos tobulėjimo raidą. Pranašumo siekis aktyvina žmogų ir rodo jo individualistinę prigimtį [1].

Bendrystės jausmas pranašumo siekiui suteikia kryptį, o ją lemia visuomeninė žmogaus prigimtis [1]. A. Adlerio teigimu, bendrystės jausmo galimybė yra įgimta, tačiau jo sklaida priklauso nuo aplinkos, visų pirma šeimos poveikio. Bendrystės jausmas taip pat universalus ir pasireiškia nuolatine, teigiama nuostata kitų žmonių atžvilgiu, nesąlygišku palankumu kitiems, rūpinimusi kitais ir noru jiems gero. Bendrystės jausmo aspektas – socialinis interesas išreiškia aktyvią, socialiai naudingą sąveiką su žmonėmis [5]. Individualiosios psicho-

logijos darbuose neskatinama asmenybės tipologijos tyrimų, tik skiriami pagrindinių asmenybės skatulių – pranašumo siekio ir socialinio intereso dermės keli asmenybės funkcionavimo variantai [6; 7; 9]. Dažniausiai pateikiami realiai save kompensuojančios, vengiančios tai daryti, gelbstinčios, dominuojančios asmenybės apibūdinimai.

1. Realiai save kompensuojančiai arba visuomeniškai naudingai asmenybei būdinga stipriai išreikšta nevisavertiškumo kompensacija ir platūs socialiniai interesai. Tokie individai adekvačiai prisitaiko prie visuomenės reikalavimų, drąsiai pasitinka problemas [6; 9]. Jie gyvena „naudingoje“ gyvenimo pusėje. Būtų galima teigti, kad tokie mokytojai domisi savo mokiniais, juos gerbia, visada pasirengę bendradarbiauti su mokiniais ir kolegomis, nebijo pripažinti savo klaidų ir leidžia klysti kitiems, nevengia sunkumų, drąsiai pasitinka galimas nesėkmes.
2. Vengiantys pranašumo žmonės yra pasyvūs, jų socialinis interesas neišskleistas, todėl juos būtų galima pavadinti imančiais. Kiti žmonės jiems reikalingi tiek, kiek padeda tenkinti jų asmeninį pranašumo siekį [6; 9]. A. Adleris nepateikė nė vieno empirinio šios kategorijos žmonių aprašymo. Hipotetiškai šios kategorijos mokytojas neatitinka profesijos reikalavimų, nes savo veiklą nukreiptų taip, kad ji padėtų įgyvendinti jo poreikį imti. Dėl šios priežasties tokie mokytojai ignoruotų mokinių poreikius.
3. Gelbstinčių žmonių pranašumo siekis neryškus, jie pasyvūs, bet jų socialinis interesas gana stiprus. Šie žmonės savęs neugdo ir netobulina, bet savo nevisavertiškumą kompensuoja nuolat daly-

vaudami kitų žmonių gyvenime, pirmiausia padėdami jiems siekti tik savo įsivaizduojamo gero, kuris kitiems žmonėms gali virsti blogiu [6; 9]. Šiai grupei priklausantis mokytojas siektų pernelyg globoti, spręsti ugdytinių problemas, tuo slopindamas jų savarankiškumą, atsakomybės raidą, įkyriai kištis į šeimos santykius.

4. Pseudokompensuojančios krypties žmonėms būdingas stiprus pranašumo siekis, tačiau socialinis interesas labai menkas arba negatyvus. Šie individai, išgyvendami nevisavertiškumą, siekia jį kompensuoti ne tiesiogiai įveikdami sunkumus, bet ieškodami aplinkinių kelių: jie manipuliuoja kitais, tironizuoja kitus, iškelia savo pasiekimus [6; 9]. Tokie mokytojai siektų aklo mokinių paklusnumo. Dažniausiai jie yra linkę sukurti baimės atmosferą, tironizuoti mokinius, o netinkamą jų elgesį gali suprasti kaip pasikėsinimą į jų autoritetą. Todėl sąmoningai arba nesąmoningai ima kerštauti. Jie gali turėti psichosomatiinių nusiskundimų (galvos skausmas, nemiga, virškinamojo trakto sutrikimas ir pan.).

Tad pedagogo nevisavertiškumo jausmo kompensavimo krypties svarba skatina ją tyrinėti. Šio tyrimo aktualumą didina ir tai, kad pedagogų asmenybės tyrimų individualiosios psichologijos aspektu labai mažai. Gautą tyrimo medžiagą būtų galima taikyti pedagogų rengimo, kvalifikacijos kėlimo programose, individualiai ir grupėse konsultuojant mokytojus.

Tyrimo **objektas** yra mokytojų asmenybės ypatumai individualiosios psichologijos aspektu. Šio darbo **tikslas** – nustatyti mokytojų nevisavertiškumo jausmo ir socialinio intereso derinius.

Tyrimo metodika

Tiriamieji. Tyrime dalyvavo 106 įvairių Lietuvos mokyklų mokytojai, iš jų 25 proc. vyrų. Tiriamųjų amžius nuo 22 iki 60 metų, jie pasiskirsto taip: jauniausiųjų (21–30 metų) – 14 proc.; jaunų suaugusiųjų (31–40 metų) – 38 proc.; vidutinio amžiaus (41–50 metų) – 37 proc., vyresniojo amžiaus (51–60 metų) – 17 proc. Pagal pedagoginio darbo stažą tiriamieji pasiskirstė į šias grupes: iki – 5 metų – 38 proc., 6–15 metų – 25 proc., 16–25 metų – 26 proc., 26 ir daugiau metų – 17 proc.

Duomenų rinkimo būdai. Mokytojai buvo tiriami pagal dvi metodikas: savęs vertinimo ir socialinio intereso skalėmis.

1. Mokytojai buvo tiriami penkiomis savęs vertinimo skalėmis (nuo 0 iki 100 balų), kurias sudarė A. Adlerio sekėjai R. Manester ir R. Corsini [cit. pagal 12]. Buvo taikyti penki savęs vertinimo rodikliai: bendras savo sėkmingumo įvertinimas dabar; atspindėtas savo sėkmingumo įvertinimas, kuriuo tiriamasis išreiškia jį žinančių ir su juo bendraujančių asmenų įvertinimus. Maksimalaus sėkmingumo rodiklis rodo tiriamojo didžiausių galimybių ribas, kurios būtų pasiekiamos, jeigu būtų visos būtinos priemonės ir aplinkybės; artimos sėkmės rodiklis rodo hipotetinį savęs vertinimą po penkerių metų; norimos sėkmės rodiklis žymi jau dabar pageidaujamos savo sėkmės lygį. Šiame straipsnyje nagrinėjamas nevisavertiškumo jausmo rodiklis reiškia skirtumą tarp bendrojo ir norimo savęs vertinimo. Skiriami šie nevisavertiškumo jausmo lygiai: 0 – labai žemas, 1–10 – žemas, 11–30 – vidutinis, 31–60 – aukštas.

2. Socialinio intereso rodiklis nustatomas pagal modifikuotą J. E. Crendall skalę [15]. Skiriami šie socialinio intereso lygiai: 3–7 balai – žemas, 8–10 balų – vidutinis, 11–14 balų – aukštas, 15 balų ir daugiau – labai aukštas.

3. Papildomi kintamieji: lytis, amžius, pedagoginio darbo stažas.

Statistinės duomenų analizės būdai. Tyrimo duomenys buvo analizuojami programų paketu PAULA [2], taikant kiekybinių ir ranginių skalių skirstinių skaičiavimo metodus, taip pat faktorinę analizę.

Rezultatai ir jų analizė

Pagal socialinio intereso skalės duomenis, dauguma tiriamųjų (36 proc.) turi aukštą ir vidutinį (30 proc.) socialinio intereso rodiklį. Žemas ir labai aukštas socialinio intereso rodiklis 17 proc. visų tiriamųjų, labai žemo socialinio intereso rodiklio neturėjo nė vienas šios imties atstovų. Kaip matyti, daugumos pedagogų socialinio intereso rodikliai rodo ryškų socialinį aktyvumą. Socialinio intereso rodiklis nesiskiria lyties atžvilgiu ($p > 0,05$) (o tai yra pastebėję ir kiti tyrėjai) ir tai galėtų būti dėl dažniausiai mažesnės vyriškosios lyties atstovų imties [10]. Tačiau šis rodiklis išlaiko pirmiau pastebėtą reikšmingą tendenciją – ryšį su amžiumi ir pedagoginio darbo stažu: didėjant darbo stažui ir amžiui, didėja ir socialinio intereso rodikliai [3]. Nors A. Adleris socialinio intereso raidos tiesiogiai nesiejo su amžiumi, bet šį ryšį ne kartą patvirtino eksperimentiniai tyrimai [10]. Bendrystės jausmo (kartu ir socialinio intereso) sunku išmokti, bet kai pedagogas jį patiria profesinio ir asmeninio bendravimo metu, tai gali kryptingai skleisti įgimto bendrystės jausmo pradmenis. Mokiniai, bendraudami su tokiais pedagogais, patiria jų nuoširdų domėjimąsi, supratimą, rūpestį ir patys tampa gebančiais domėtis, suprantančiais kitus ir jiems padedančiais, t. y. skleidžia savo socialinį interesą, ypač tada, kai šeimos auklėjimo atmosfera riboja jų sklaidą. Taigi išskleistas socialinis interesas yra pageidautina pedagogo savybė (ją turi 83 proc. imties atstovų).

Šios imties tiriamųjų nevisavertiškumo jausmo rodikliai pasiskirstė taip: mažiausią skirtumą tarp bendro savęs vertinimo ir norimos sėkmės turėjo 13 proc. tiriamųjų; vidutinį – 33 proc.; aukštą – 44 proc. ir labai aukštą – 10 proc. pedagogų. Nevisavertiškumo jausmo rodikliai statistiškai reikšmingai nesiskiria pagal lytį, pedagoginio darbo stažą ir amžių ($p > 0,05$). Kokybinė šio rodiklio pasiskirstymo analizė rodo, kad tiek vyrams, tiek moterims būdingas žemas, vidutinis, aukštas nevisavertiškumo rodikliai. Pažymėtina, kad labai aukštą nevisavertiškumo rodiklį turi 9 proc. moterų ir tik 4 proc. vyrų. Tai atitinka A. Adlerio nuomonę apie įprastai didesnę moterų nevisavertiškumo jausmą dabartinėje visuomenėje [1].

Nevisavertiškumo jausmo rodiklių analizė stažo atžvilgiu rodo, kad dauguma (62 proc.) tiriamųjų, kad ir koks būtų jų pedagoginio darbo stažas, turi labai žemą ir žemą nevisavertiškumo jausmo rodiklį; 40 proc. visų tiriamųjų, kurių nevisavertiškumo rodiklis yra vidutinis, turi mažiausią darbo stažą ir 62 proc. visų tiriamųjų, kurių nevisavertiškumo jausmo rodiklis yra aukštas, turi vidutinį ir didelį darbo stažą.

Nevisavertiškumo jausmo rodiklių skirstinys pagal amžiaus grupes primena pedagoginio darbo stažo skirstinį. Gana dažnai jaunų pedagogų grupės (50 proc.) nevisavertiškumo jausmo rodiklis yra vidutinis, daugumos (61 proc.) jaunų suaugusiųjų ir vidutinio amžiaus grupės (51 proc.) tiriamųjų šis rodiklis yra žemas. Vyriausio amžiaus pedagogų grupės nevisavertiškumo rodiklis yra tolygiai pasiskirstęs. Tačiau pažymėtina, kad 72 proc. tiriamųjų, kurių nevisavertiškumo jausmo rodiklis yra aukštas, priklauso vyriausio amžiaus ir jaunų suaugusiųjų amžiaus grupei. Tuo pagrindu būtų galima manyti, kad nevisavertiškumo jausmas yra universalus ir nepriklauso nuo amžiaus ir stažo. Tai patvirtintų ir A. Adlerio nu-

rodomą nevisavertiškumo jausmo subjektyvumą, kai pats žmogus sprendžia, kaip jam jautis, savaip interpretuodamas iškilusius gyvenimo uždavinius. Kita vertus, galima išvelgti nerūšką tendenciją, kad vyresniojo amžiaus respondentai, turintys didelį pedagoginio darbo stažą, ir jauni, turintys mažiausią darbo stažą, linkę turėti didesnius nevisavertiškumo jausmo rodiklius. Ši tiriamųjų grupė, kurią sudaro pradedantys savo profesinę veiklą pedagogai, ir savarankiško gyvenimo pradžioje gali patirti didesnę gyvenimo prieštarą negu šiek tiek labiau patyrę ir vyresni jų kolegos. Tuo tarpu vyresnieji, didžiausią pedagoginį darbo stažą turintys pedagogai, savo gyvenimo perspektyvoje susiduria su neišvengiamais fiziais, intelektualiais ir socialiniais apribojimais, kurie subjektyviai gali būti interpretuojami neigiamai ir gali reikštis didesniu nevisavertiškumo jausmu. Šis jausmas gali būti kompensuojamas adekvačiai – pradedantiems savo veiklą pedagogams įgyjant reikalingų įgūdžių, o vyresnio amžiaus pedagogams prisitaikant prie savo apribojimų; neadekvačiai – mokinių, kolegų, kitų žmonių sąskaita.

Socialinio intereso rodiklio ir nevisavertiškumo jausmo sąsaja yra statistiškai nereikšminga ($p > 0,05$), tačiau šių dviejų rodiklių skirstinys rodo tam tikras tendencijas. Pedagogų, turinčių žemą socialinio intereso rodiklį, lygiai labai žemas, žemas ir vidutinis nevisavertiškumo jausmo rodiklis. Iš jų tik

6 proc. būdingas labai aukštas nevisavertiškumo jausmo rodiklis. Pedagogai, turintys labai aukštą socialinį interesą, turi tiekžemą (33 proc.), tiek vidutinį (39 proc.) nevisavertiškumo jausmo rodiklį. Žemas nevisavertiškumo jausmo rodiklis būdingas daugumai pedagogų, kurių socialinio intereso rodiklis yra aukštas ir vidutinis (63 proc.). Šiek tiek kitaip pasiskirstė pedagogai, turintys labai žemą nevisavertiškumo jausmo rodiklį: 36 proc. šios grupės pedagogų socialinio intereso rodiklis yra žemas, bet kitiems 36 proc. pedagogų būdingas aukštas ir 21 proc. labai aukštas socialinio intereso rodiklis.

Šios imties tiriamųjų nevisavertiškumo jausmo ir socialinių interesų sąsajų grupes (žr. lentelę) galima interpretuoti pagal A. Adlerio išskirtas asmenybės funkcionavimo kryptis, aptartas pirmiau. Naudingiausia pedagoginei veiklai yra aukšto nevisavertiškumo jausmo ir labai aukšto bei aukšto socialinio intereso (6 proc.) sąsaja. Šios grupės pedagogams turėtų būti būdingas siekis tobulintis, keistis geresnių santykių, sąveikos su aplinkiniais žmonėmis, mokiniais, labui. Tai atitiktų visuomeniškai naudingos, brandžios asmenybės gyvenimo stilių. Pirmtiną pedagogui derinį atitinka ir imties atstovai, turintys labai aukštą, aukštą ir vidutinį socialinį interesą ir vidutinį nevisavertiškumo jausmą. Šis derinys būdingas daugumai (39 proc.) šios imties pedagogų. Vidutinis socialinis interesas ir menkas nevisavertiškumo jausmas būdingas 12 proc. šios imties pedago-

Lentelė. Nevisavertiškumo jausmo ir socialinio intereso rodiklių skirstinys (proc.)

Socialinio intereso rodikliai	Nevisavertiškumo jausmo rodikliai				
	labai žemas	žemas	vidutinis	aukštas	iš viso
Žemas	5	6	5	1	17
Vidutinis	1	11	15	3	30
Aukštas	5	9	18	4	36
Labai aukštas	5	9	18	4	36
Iš viso	14	32	44	10	100

gų. Nepageidautinas pedagogui savybes turi 11 proc. šios imties pedagogų. Šiai grupei būdingas tiek nestiprus nevisavertiškumo jausmas, neskatinantis tobulėti, tiek ir žemas socialinis interesas, atitraukiantis nuo domėjimosi ir dalyvavimo socialinėse sąveikose (iš jų ir su mokiniais).

Nevaisingu bendradarbiavimu su mokiniais ir kolegomis, matyt, pasižymėtų pedagogai (24 proc.), kurių stiprus socialinis interesas derinasi su menku nevisavertiškumo jausmu, neskatinančiu tobulėti ir keistis pačiam pedagogui, bet linkusiam įsitvirtinti keičiant kitus. Šį derinį atitinka gelbstinti kitus asmenybės funkcionavimo kryptis. Kitą nepageidautinų savybių derinį atitinka aukštas ir vidutinis nevisavertiškumo jausmas ir žemas socialinis interesas, atitinkantis dominuojančios, pseudokompensuojančios asmenybės funkcionavimo kryptį. Šiems pedagogams (6 proc.) turėtų būti būdingas siekis kompensuoti savo nevisavertiškumą mokinių sąskaita, kiltų bendravimo su kolegomis problemų. Taigi beveik pusė šios imties pedagogų (46 proc.) individualiosios psichologijos terminais galėtų atlikti tinkamą ugdomąjį vaidmenį mokinių atžvilgiu, tuo tarpu likusi dalis greičiausiai kompensuotų savo nevisavertiškumo jausmą mokinių ir kolegų sąskaita ir būtų abejotinu pavyzdžiu mokiniams. Be to, pagrindiniai asmenybės raidos veiksnių deriniai pakankamai išsibarstę ir tarsi patvirtina teorines individualiosios psichologijos prielaidas apie individualų ir nepakartojamą, neįmanomą traktuoti kaip konkrečius tipus asmenybės funkcionavimo būdą visuomenėje [6; 7].

Duomenų analizė pagrindinių komponentų metodu su varimax pasukimu leido išskirti du tolygios vertės veiksnius, bendrai paaiški-

nančius 57 proc. visų standartinių nuokrypių. Pirmąjį veiksnį, aiškinantį 32 proc. visų nuokrypių, sudaro realaus savęs vertinimo kryptys. Antrasis veiksnys aiškina 25 proc. standartinių nuokrypių. Jį sudaro norimas, maksimalus ir nevisavertiškumo jausmo rodiklis. Šis veiksnys atskleidžia siekiamą idealų savęs vertinimą, o jis, A. Adlerio nuomone, dažnai būna neįsisąmoninamas ir yra žmogaus kaip asmenybės raidą skatinanti jėga [1]. Pažymėtina, kad socialinio intereso rodikliai, nors ir pateko į abu veiksnius, bet jų svoriai yra statistiškai nereikšmingi. Galima manyti, kad veiksnių dichotomija rodo asmenybės raidos skatulius, tuo tarpu socialinis interesas labiau rodo asmenybės raidos kryptį ir būdą. Iš dalies tai galėtų patvirtinti diskutuojamą nevisavertiškumo jausmo pirmumą socialinio intereso atžvilgiu [6].

Išvados

Daugumai pedagogų būdingas išskleistas socialinis interesas ir ryškus nevisavertiškumo jausmas, aktyvinantis pedagogą siekti pranašumo. Pedagogams būdingos tiek pageidautinos (46 proc.), tiek nepageidautinos (54 proc.) ugdomojo atžvilgiu asmenybės funkcionavimo kryptys.

Pageidautinam pedagogo asmenybės funkcionavimui būdingas pranašumo siekis socialiai naudinga kryptimi, pasireiškiantis mokėjimu bendradarbiauti su mokiniais ir kolegomis ir pagarba jiems. Nepageidautinam pedagogo asmenybės funkcionavimui būdingas pranašumo siekis socialiai nenaudinga kryptimi, indukuojant bendravimo problemas su kolegomis bei mokiniais ir atliekant abejotiną siekiant toliau prisitaikyti visuomenėje vaidmenį.

LITERATŪRA:

1. Adleris A. Žmogaus pažinimas. Vilnius: 2003.
2. Bitinas B. Ugdymo tyrimų metodologija. Vilnius: ALK/Vaga, 1998.
3. Kepalaitė A. Mokytojų socialinio aktyvumo ypatumai // Pedagogika. 2002. Nr. 56, p. 114–117.
4. Albert L. Cooperative discipline. How to manage your classroom and promote self-esteem. USA, 1989.
5. Ansbacher H. I. Alfred Adler's concepts of community feeling and social interest and the relevance of community feeling for old age // Adlerian society and institute for individual psychology. Year book, G.B., 1999, p. 5–20.
6. Ansbacher H. I., Ansbacher R. (Ed.). The individual psychology of Alfred Adler. New York, 1964.
7. Aschby J. S., Kottman T., Rice K. G. Adlerian personality priorities: psychological and attitudinal differences // Journal of counseling and development. 1998, vol. 76, p. 467–474.
8. Dreikurs R. and others. Maintaining sanity in the classroom. Bristol, 1982.
9. Kopp R. R. Styles of striving for significance with and without social interest: and Adlerian typology // Journal of Adlerian theory, research and practice. 1986, vol. 42, no. 1, p. 17–25.
10. Meunier G. F., Royce S. Age and social interest // Journal of individual psychology. 1988, vol. 44, no.1, p. 49–52.
11. Pryor D. B., Tolleruci T. R. Applications of Adlerian principles in school setting // Professional school counseling. 1999, vol. 2, p. 299–305.
12. Сидоренко Е. В. Терапия и тренинг по А. Адлеру. Санкт-Петербург, 2003.
13. Stein H., Edwards M. Classical Adlerian theory and practice. USA, 1993.
14. Watts R. E. Social interest and the core conditions: could it be that Adler influenced Rogers // Journal of humanistic counseling, education and development. 1996, vol. 34, p. 165–171.
15. Хьел А., Зиглер Д. Теории личности. Санкт-Петербург, 1997.

SELF-ESTEEM AND SOCIAL INTERESTS OF TEACHERS IN THE FRAME OF INDIVIDUAL PSYCHOLOGY

Albina Kepalaitė

Summary

The article discloses the features of teachers in the frame of individual psychology. The sample analysed included subjects (n=106) from different schools of Lithuania. Each subject responded to two instruments: social interest and self-esteem scale. Covariates used were gender, age and teaching experience. Data were analysed via factorial analysis of variance and multiple comparisons by "Paula" software.

According to the investigation results, most teachers demonstrate very high, high and average social interest and inferiority feeling level, but this level wasn't significantly related with age, teaching experience

and gender. Inferiority feeling and social interest were not significantly related either. The above results may be explained by the small sample extension. The qualitative data analysis revealed, that compensation of inferiority feeling directed to the social useful side is characteristic for 46 proc. of teachers.

The factorial data analysis revealed two groups of indicators, on the basis of which supposition can be made, that differences between ideal and real self-esteem might activate for striving superiority and social interest might direct this striving to the useful side of life.

*Gauta 2003 10 15
Priimta 2003 11 25*